

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Наимова Фарзона Мехрубоновна дар мавзуи «Масъалаҳои адабиётшиносӣ дар мукотиботи Садриддин Айнӣ ва Абулқосим Лоҳутӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филология аз рӯйи ихтисоси 10.01.01.- Адабиёти тоҷик

Номаҳо аз ҷумлаи осори арзишманду гаронқимате ҳастанд, ки аз ҷониби аҳли илму адаби мо дар давоми беш аз ҳазор сол ба вучуд оварда шуда, мисли ганҷинаи пурбор дурданаҳои маънавиятро дар батни хеш ҳифозат намудаанд. Дуруст аст, ки номанигорӣ дар таърихи адабиёти форсии тоҷикӣ собиқаи қуҳан дошта, қабл аз таҳочуми араб басе роиҷ буда, намунае аз онҳо дар шакли асл ва тарҷума аз дасти ҳаводиси рӯзгор ҷон ба саломат бурдаанд.

Он намунаи мактубхое, ки то замони имрӯз боқӣ мондаанд, баёнгари онанд, ки жанри номанигорӣ аллакай дар даврони Сосониён ташаккул ёфтаву ба таври густурда рушд намуда ва гуфтан мумкин аст, ки то ба ҳадди камол расида буд.

Маҳз собиқаи пурғановат доштани номанигорӣ дар адабиёти оламшумули форсии тоҷикӣ замина ва шароити мусоид фароҳам овард, ки дар асрҳои миёна мукотибот ба таври ҷашмрас рушд намояд. Мо мактуботи зиёдеро аз шоирону олимон ва умуман аҳли зиёни гузашта дар ихтиёр дорем, ки ҳар қадомашон маҳзани осори замони худ буда, дар онҳо авзои сиёсии давр, илму адаб, шеъру ҳунар ва вазъи амалкарди забони адабӣ дар камоли ҳунармандиву нигорандагӣ мундариҷ шудааст. Мактуботе, ки аз Абӯсаиди Абулҳайр, Айнулқуззоти Ҳамадонӣ, Саноии Ғазнавӣ, Ҷалолуддини Румӣ, Абдурраҳмони Ҷомӣ ва дигарон, ки ба унвони зимомдорони давр ва ақшори муҳталифи рӯзгори худ таълиф намуда ва аз эшон ба ёдгор мондаанд, сиҳатии андешаҳои моро собит менамоянд.

Давоми ҳазор соли охир анъанаи номанигорӣ ҳеч вақт қатъ нагардида, ҳамеша дар рушду такомул қарор дошт ва маҳсусан дар қарни бист беш аз пеш равнақ ёфта, ниҳоят пурбор гардид, ки намунаи барҷастаи он мукотиботи устод Садриддин Айнӣ бо шоирону нависандагони муҳталиф, бавежа Абулқосим Лоҳутӣ ба шумор мераванд.

Аз адаби соҳибном Садриддин Айнӣ баробари осори пурмуҳтавои адабиву илмӣ, мактуботе ба мерос мондааст, ки дорои арзиши баланди ҳунариву нигорандагӣ мебошанд, ки дар онҳо авзои сиёсии замон, вазъи илму адаб ва амалкарди забони адабии тоҷикӣ бо диди интиқодиву таҳлили басе ҳунармандонаву ҳакимона инъикос ёфтаанд. Мактуботи устдон Садриддин Айнӣ ба унвони олимону адабони ҳамзамони худ нигошташуда дар онҳо ҷандин масъалаи муҳим барои забону адабиёт ва умуман миллати тоҷик дар он замони сарнавиштсоз мавриди баррасӣ ва арзишдоварӣ қарор гирифтаанд. Ҳусусан мактуботе, ки аз ӯ ва шоири тавоно Абулқосим Лоҳутӣ барҷой мондааст, ин гуфтаҳоро таъйид мекунанд.

Яке аз масъалаҳои мухимме, ки дар мукотиботи ду ситораи тобноки адабиёти қарни XX – Садриддин Айнӣ ва Абулқосим Лоҳутӣ аз мақоми вежа бархурдор аст, адабиётшиносӣ ва вазъи адабиёти ин давр мебошад, ки бо дарназардошти аҳамияти он аз ҷониби унвонҷӯ Наимова Фарзона Мехрубоновна ба ҳайси мавзуи рисолаи номзадӣ қабул шудааст. Таваҷҷуҳ намудан ба масъалаи мазкур аз ҷанд ҷиҳат мухим арзёбӣ мешавад: нахуст, Садриддин Айнӣ ва Абулқосим Лоҳутӣ дар номаҳои хеш масоили зиндагии шаҳсӣ, фаъолияти шаҳсиятҳои адабӣ, фарҳангӣ, сиёсӣ, ҷамъияти, омӯзиши мероси адабӣ, умуман мавзузъҳои муҳталифи забону адабиёт, сиёсати нодурусти зимомдорони давр, минҷумла, таъқиботи сталинӣ ва ҷандин масъалаи дигарро баррасиву таҳлил намудаанд, ки аксарияти онҳо то ба имрӯз арзиши илмиву амалии ҳудро аз даст надодаанд. Дувум, дидгоҳи ин ду адаби тавоно ба эҷодиёти ҳамдигар ва забону сабки баёни адабони ҷавони он рӯзгор барои адабиётшиносӣ ва фарҳанги сухан мухим арзёбӣ гардида, тадқиқ намудани онҳо аҳамияти бузурғро молик аст. Аз ин рӯ, ба масъалаи мазкур таваҷҷуҳ намудани Наимова Фарзона шоистаи таҳсину қадршиносист.

Дуруст аст, ки баъзе паҳлуҳои мукотиботи Садриддин Айнӣ аз ҷониби адабпажӯҳон, амсоли И.Брагинский, К.Айнӣ, Х.Айнӣ, Р.Ҳошим, Р.Фиш, А.Деҳотӣ, М.Осими, Х.Отахонова, С.Солеҳ, Н.Аслонова ва муҳаққиқони дигар мавриди баррасиву омӯзиш қарор гирифтааст. Аммо тадқиқи масоили адабиётшиносӣ дар мукотиботи ду абарустод, мавзуи мушаххас ва пажӯҳиши комплексӣ мебошад, ки аз ҷониби Наимова Фарзона басе дақиқкоронаву моҳирона ба анҷом расидааст.

Рисолаи мавриди тақриз «Масъалаҳои адабиётшиносӣ дар мукотиботи С.Айнӣ ва А.Лоҳутӣ» унвон дошта, соҳтори он аз муқаддима, се боб, зербобҳо, хулоса ва феҳристи осори таҳқиқӣ тарҳрезӣ шудааст. Муҳоҳдаи соҳтори муқаддима нишон медиҳад, ки муаллиф басе заҳмат кашида, мӯшикофона масъалаи мавриди баррасиро тадқиқ намудааст. Аз нуқтаҳое, ки ба ҳимоя пешниҳод намудааст, метавон дарк кард, ки муҳаққиқ ба ҳадафи таҳқиқии ҳуд расида, ба дастовардҳои назаррасӣ илмӣ дар пажӯҳиши мавзуи мазкур ноил шудааст. Қисмати хулосаи рисолаи басе ҷолиб буда, дорои аҳамияти қалони илмӣ аст ва баёнгари он аст, ки андешаҳои муаллиф дорои мантиқи қавӣ ва бунёди илмии устовор ҳастанд. Дар баробари дастовардҳои илмие, ки ба бахше аз онҳо ишорат намудем, баъзе нуқсону камбудихо ба назар расид, ки ин зуҳурот барои ҳар муҳаққиқи ҷавон ногузир аст ва ба инобат гирифтани онҳо аҳамияти илмии диссертатсияро боз ҳам бештар мегардонад, аз ҷумла:

1. Фасли охири боби сеюми рисола, ки «Инъикоси лаҳзаҳои мухимми таърихи адабиёти навини форсии тоҷикӣ дар номаҳои С.Айнӣ ва А.Лоҳутӣ» номгузорӣ шудааст, агар ба боби дуюми рисола гузаронида шавад, ба мақсад мувоғиқтар аст.

Бояд қайд намуд, ки ин ва дигар камбудихои ҷойдошта ҷузъӣ ва ислоҳшаванда буда, ба арзиши илмии рисола ҳалал ворид намесозанд.

Бо итминони комил гуфтан мумкин аст, ки рисолай мавриди тақриз пажуҳиши мукаммал буда, дар адабиётшиносии тоҷик тадқиқоти науви тоза ба шумор меравад. Диссертатсияи Наимова Фарзона Мехрубоновна дар мавзуи «Масъалаҳои адабиётшиносӣ дар мукотиботи Садриддин Айнӣ ва Абулқосим Лоҳутӣ» ба меъёрҳои илмӣ ва талаботи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои филология аз рӯйи ихтисоси 10.01.01.- Адабиёти тоҷик мебошад.

Доктори фалсафа (PhD) аз рӯйи
ихтисоси филология, омӯзгори
кафедраи адабиёти тоҷики
Донишгоҳи давлатии Қӯлоб
ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ

Шамшоди Ҷамшед

Шамшоди Ҷамшед

Суроғ: 735360, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Қӯлоб, кӯчаи С. Сафаров 16
Тел: (+992) 918-90-63-65.
E-mail: mr.shamshod93@mail.ru

Имзои Ш. Ҷамшедро тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси Донишгоҳи давлатии Қӯлоб
ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ

Амирӯ Ҧ.

Суроғ: 735360, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Қӯлоб, кӯчаи С. Сафаров 16

Тел: (+992-33-22) 2-35-06.

E-mail: info@kgu.tj

13.01.2023.